

RTEĆ (13) *sb f*

rtęc (9), **tręc** (4), [**ktęc** (?)]; *rtęc Mymer*¹, *BartBydg*, *FalZioł* (5), *Mącz*, *BielSat*; *tręc SienLek* (4).

sg N rtęc (5). ◊ *G rtęci* (6). ◊ *A tręc* (1). ◊ *I rtęcią* (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVII w.*: *rtęc*, *tręc*.

*Pierwiastek chemiczny, metal o barwie srebrzystej, ciekły w temperaturze pokojowej, wykorzystywany w medycynie i alchemii, tzw. żywe srebro, merkuriusz; argentum vivum Mymer*¹, *BartBydg*, *Mącz*, *Cn; hydrargyrum Cn* (13) : *Mymer*¹ 5v; *BartBydg* 13b; Wilgotne rzeczy czwartego stopnia są iadowite/ vmartwiające/ zadufzające, jako są bdy i zwłazcza Grzyby, Opium, Ręc. *FalZioł* *8; Albo weźmi miodu/ a vmaż tręcici w nim/ thęż [koniowi] másć mu ná ięzyk przykláday w ránę álbo często pomázuy [...]: od tegoć iye kurdziel y inne ikazy ná ięzyku goia. *SienLek* 169; Gdyby strzałá álbo nieco inego w koniu zoftalo/ vtłucz tręc co nalepię z sádem ftárym/ á to ná ránę przykláday *SienLek* 184v, 173, 181; *BielSat* Cv; [argentum vivum zyve Srebro i(d est) Mercurialis kthancz *ReuchlinBartBydg* c7; *Volck* Yyyv; *SienHerb* C#2c, E3#d; *StatorGramm* C2; *UrzędowHerb* 395b, 399b].

Wyrażenia: »rtęc (u)morzona; [tręcici morzenie]« = *rtęc zmieszana ze smalcem wieprzowym lub slińq i popiolem* (3): *Pifzã też iz arfemk [!] z rtęcią vmorzoną/ wlyz traci gdy ftym chufty piorã. FalZioł* IV 16c; *Naprzod wezmi rtęci vmorzoney/ hałunu ftarte*^{go}, *rownó dwie dragmie FalZioł* V 110v, V 110v; [Tręcici morzenia obyczay *SienHerb* #2c, 505a].

[»palona tręc; tręcici palenie«: *wzburzona ognie*^m/ álbo *palona tręc. SienHerb* L4c#; *Tręcici palenia nauká SienHerb* C#2c.]

Szereg: »rtęc, (albo) żywe srebro« [*szyk 1:1*] (2): *Też Mercurius sublimatus/ to iest rtęc albo żywe frebro: przyprawione/ toż vczyni [tj. wysuszy ranę]. FalZioł* V 101v; *Mącz* 15d; [*SienHerb* E3#d; *UrzędowHerb* 398a].

Synonimy: *merkuryjusz*, »żywe srebro«.